

Právo Evropské unie

1. přednáška – Pojem práva EU.
Evropská integrace a vznik Evropských
společenství. Evropská unie

Evropská unie (EU)

- vznikla z ES v roce 1993 na základě Smlouvy o EU, známější pod názvem Maastrichtská smlouva, která navazovala na předchozí evropský integrační proces, jehož počátky spadají do padesátých let 20. století

Důvody pro poválečnou Evropskou integraci byly následující

- zabezpečení míru na Evropském kontinentě
- překonání nacionalisticky orientovaných státních struktur
- umožnění společného trhu jakožto prostředku ke zvyšování hospodářského blahobytu

Idea celoevropského státu

- k jejímu rozpracování a uvedení do reálné praxe došlo ve Francii.
- souvisela mimo jiné s obavami z možné remilitarizace Německa.
- Vůdčími osobnostmi zde byli ministr zahraničních věcí Robert Schuman a zejména jeho asistent Jean Monnet.

Robert Schuman a Jean Monnet

Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)

- Smlouva byla uzavřena v roce 1951 v Paříži pouze ve francouzském jazyce, byla uzavřena na 50 let.
- Vstoupila v platnost v roce 1952.
- byla první organizací založenou na principu supranacionality
- Základním cílem bylo podřídít ekonomickou moc v oblasti těžkého průmyslu nadnárodním zájmům a umožnit 6 zakládajícím členům účast na tomto projektu.
- Čl. státy měly přenést část svých pravomocí, které se soustředily na oblast uhlí a oceli, na nadnárodní orgány.

Nadstátnost neboli supranacionalita

- je to princip naprosto nový, dosud nerealizovaný, neboť je v protikladu se základní zásadou mezinárodního práva – **zásadou svrchované rovnosti států**
- Organizace, která bude stát nad členskými státy a bude tedy disponovat svými vlastními pravomocemi vyššího řádu.
- původními nositeli svrchovanosti jsou členské státy.
- Organizace tedy může své pravomoci získat jedině od svých členských států, které se jich částečně ve prospěch této organizace vzdají.

Projevy, resp. formy realizace nadstátnosti jsou tyto:

- Nejvýznamnějším projevem supranacionality je pravomoc orgánů Společenství tvořit právo, které má bezprostřední závaznost vůči orgánům Společenství, čl. státům a jejich fyzickým a právnickým osobám a představuje samostatný právní systém.
- Pravidla práva Společenství platí na území čl. států a mají přednost před pravidly práva čl. státu.

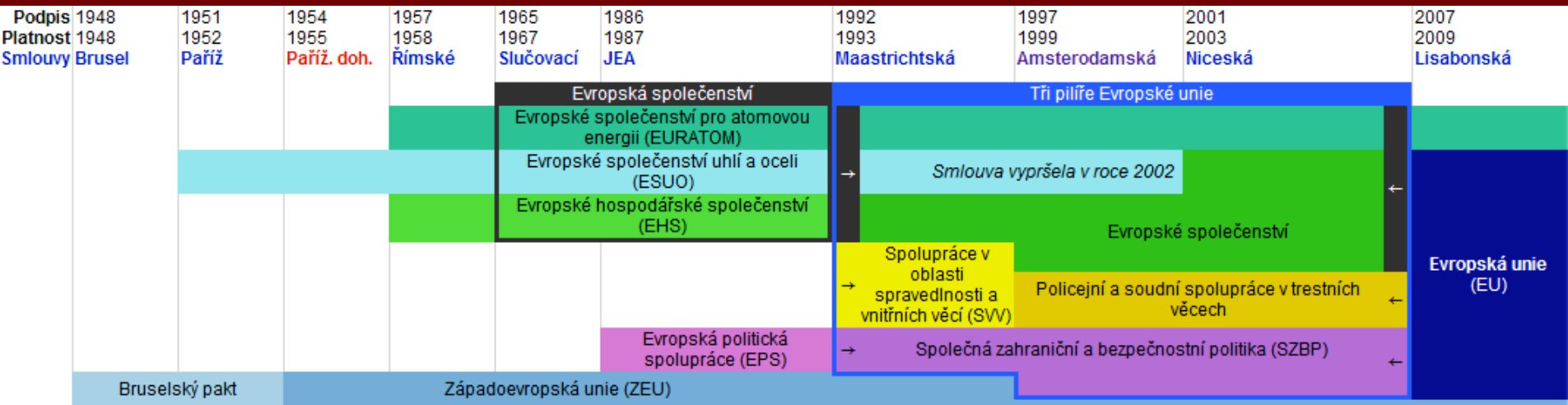
Evropské hospodářské společenství

- založené šesti zakládajícími státy (Francie, Spolková republika Německo, Itálie, Belgie, Nizozemí, Lucembursko) podepsáním první ze dvou smluv v Římě v roce 1957
- vstoupilo v platnost v roce 1958.
- Jeho cílem bylo zajištění nepřetržitého a vyváženého hospodářského růstu, vyšší stability, rychlejšího zvyšování životní úrovně a užších kontaktů mezi členskými státy.
- Prostředkem k dosažení toho široce pojatého cíle měl být společný trh.

Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)

- bylo založeno v roce 1957 v Římě na základě Římských smluv (vstoupily v platnost v roce 1958).
- ÚKOLY:
- investice do jaderného průmyslu
- spolupráce ve výzkumu a vývoji
- ochrana zdraví
- společný jaderný trh
- spolupráce při nakládání s jaderným palivem
- společný postup vůči třetím zemím

Evropská unie – historie, smlouvy

Slučovací smlouva

- sloučila orgány do té doby existujících 3 ES,
- které od té doby také začaly používat společný rozpočet.
- Od tohoto data se pro tato společenství začal používat název ES
- byla podepsána v roce 1965 a vstoupila v platnost v roce 1967

Noví členové Společenství

- V roce **1973** jsou přijaty **Velká Británie, Irsko a Dánsko**. (31. ledna 2020 Velká Británie opustila EU. Od 1. února 2020 se Velká Británie nacházela v 11měsíčním přechodném období, 2. ledna 2021 došlo k definitivnímu odchodu z EU.)
- V roce 1981 přistoupilo **Řecko** a v roce 1986 ještě **Španělsko a Portugalsko**.

Jednotný evropský akt (angl. European Single act),

- byl přijat v roce 1986
- vstoupil v platnost v roce 1987
- první zásadní koncepční změna základacích smluv
- v preambuli je vyjádřena vůle přetvořit vztahy mezi členskými státy do formy EU
- důraz na respektování lidských práv a vyzdvihuje sociální aspekt ES.

Jednotný evropský akt

- Hlavním cílem bylo dokončení jednotného vnitřního trhu do roku 1992 a identifikoval překážky, které ještě zbývaly k jeho dovršení:
 - fyzické
 - technické
 - daňové

Maastrichtská smlouva

- smlouva o EU byla podepsána v roce 1992 v Maastrichtu zástupci 12 členských států.
- vstoupila v platnost v roce 1993
- smlouva byla uzavřena plnoprávními subjekty mezinárodního práva veřejného – členskými státy ES.
- smlouva především oficiálně zavedla pojem EU

Maastricht je nejstarší nizozemské město a hlavní město provincie Limburk.

Maastrichtská smlouva

- Nevyřešila však právně formální stránku – Unie není pojímána jako mezinárodní organizace, a proto nemá právní subjektivitu ani v právu EU, ani ve vnitrostátních právních řádech členských států, a dokonce ani v mezinárodním právu.

Maastrichtská smlouva

- přibývají další dva pilíře zcela neekonomické povahy – spolupráce v oblasti zahraniční politiky a vnější bezpečnosti a v oblasti justice a vnitřní bezpečnosti
- Byla vyjasněna dělba pravomoci, zejména zákonodárné mezi členskými státy a ES zavedením zásady subsidiarity

Politika Evropské unie – Tři pilíře

Politika Evropské unie – "Tři pilíře"

I. Evropské společenství

- Společná zemědělská politika
- Hospodářská a měnová unie
- Celní unie a Společný trh
- Společná obchodní politika
- Regionální a strukturální politika
- Dopravní politika
- Sociální politika
- Schengenský prostor
- Občanství EU
- Vědecko-výzkumná politika
- Politika hospodářské soutěže
- Ekologická politika
- Politika ochrany spotřebitele
- Vzdělání a kultura
- Společná rybolovná politika
- Azylová a přistěhovalecká politika

II. Společná zahraniční a bezpečnostní politika

Zahraniční politika:

- Spolupráce v zahraniční politice
- Dodržování míru
- Volební pozorovatelé
- Lidská práva
- Demokracie
- Rozvojová pomoc

Bezpečnostní politika:

- Evropská bezpečnostní politika
- Evropské síly rychlé reakce
- Odzbrojování

III. Policejní a justiční spolupráce

- Pašování drog a obchod se zbraněmi
- Obchod s lidmi
- Terorismus
- Zločiny proti dětem
- Organizovaný zločin
- Korupce

Princip subsidiarity

- V oblastech, které nespádají do jeho výlučné pravomoci, EU vyvíjí činnost v souladu se zásadou subsidiarity jen tehdy a potud, pokud cílů zamýšlené činnosti nemůže být uspokojivě dosaženo členskými státy, avšak může jich být, co do rozsahu či účinků navrhované činnosti, lépe dosaženo EU. Činnost EU nepřekročí rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů této smlouvy.

Maastrichtská smlouva

- Byla posílena úloha lidských práv.
- Spolurozhodovací pravomoc Evropského parlamentu, i když zatím jen ve velmi omezené míře. Rozšířil se také počet případů, kdy Rada přijímá rozhodnutí kvalifikovanou většinou namísto jednomyslně

Maastrichtská smlouva

- Se vstupem této smlouvy vzniká jednotný vnitřní trh.
- je vymezen jako „prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn podle ustanovení této smlouvy volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu“

Noví členové Evropské unie

- Další trojice nových členů byla přijata již po vzniku Evropské unie (tj. po roce 1993).
- V lednu 1995 byly přijaty tyto státy: Rakousko, Švédsko a Finsko.

Amsterdamská smlouva

- V roce 1997 v **Amsterdamu** byla podepsána další Smlouva měnící zakládací smlouvu evropských společenství a Evropské unie
- Tato smlouva vstoupila v platnost v roce 1999
- Začlenila Schengenskou smlouvu do právního systému Evropské unie

Amsterdam

Cíle Amsterdamské smlouvy

- připravit EU na další rozšíření počtu čl. států
- reforma zemědělské politiky a strukturálního fondu.
- především boj proti vysoké nezaměstnanosti
- posílení konkurenceschopnosti v rámci globalizovaného hospodářství
- podpora intenzivnější společné zahraniční a bezpečnostní politiky
- vytvoření evropské obranné organizace a posílení spolupráce v oblasti justice a vnitra

Smlouva z Nice

- oficiální název **Niceská smlouva**
- smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) a Římské smlouvy.
- Byla podepsána v roce 2001 mezi státy EU na zasedání Evropské rady ve francouzském městě Nice
- vstoupila v platnost v roce 2003.

Nice

Niceská smlouva

- Většina opatření zavedených Smlouvou z Nice měla připravit EU na rozšíření o 10 nových zemí a zabezpečit její akceschopnost do budoucna.

Niceská smlouva

- díky Niceské smlouvě vzrostly legislativní a kontrolní pravomoci Parlamentu a
- hlasování kvalifikovanou většinou v rámci Rady se rozšířilo na další oblasti

Noví členové EU

- K 1. květnu 2004 přistupuje velká skupina zemí střední a východní Evropy a Středomoří (ČR, Slovensko, Polsko, Maďarsko, Slovinsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Kypr a Malta).
- 1. ledna 2007 vstoupilo do EU Rumunsko a Bulharsko.

Lisabonská smlouva

podepsána 13.12. 2007, Lisabon

- **konsoliduje a posiluje EU** tak, jak ji vytvořilo více než padesát let evropské integrace
- posiluje **její akceschopnost, dává více legitimacy, viditelnosti a efektivity** jejím institucím

Lisabonská smlouva

- **cenou za to je další oslabení ryze mezivládního přístupu a formální suverenity členských států**
- **sloučení „pilířové“ struktury, => vznikne jeden jediný subjekt - Evropská unie**

Lisabon

Srovnání s původní Ústavou EU

- stejný obsah cca 80-90%
- stávající smlouvy EU Lisabonská smlouva **pouze doplňuje** nebo **pozměňuje**
- **původní Ústavní smlouva předpokládala plné nahrazení** předcházejících smluv
- na rozdíl od Ústavy EU **neobsahuje zmínky o symbolech státu** (vlajka, hymna)
- **Listina základních práv nemá být** - na rozdíl od Ústavy EU - **částí Lisabonské smlouvy**

A) Demokratičtější a transparentnější Evropa

- posiluje úlohu EP
 - **získává nové významné pravomoci** ve vztahu k evropským právním předpisům, rozpočtu, mezinárodním smlouvám
 - rozšíření postupu **spolurozhodování do nových oblastí**

A) Demokratičtější a transparentnější Evropa

- silnější hlas pro občany
 - tzv. „občanská iniciativa“
- větší zapojení národních parlamentů
 - kontrola dodržování principu subsidiarity,
posílení demokracie v postupech EU
- důkladnější rozdělení pravomocí EU/čl.
státy
- možnost vystoupení z Unie

B) Efektivnější Evropa

- efektivní rozhodování
 - hlasování kvalifikovanou většinou v **řadě nových oblastí,**
 - **dvojí většina:** souhlas 55% čl. států a nejméně 65% obyvatel EU
- stabilnější a efektivnější institucionální rámec:
 - trvalá funkce **předsedy Evropské rady** na 2,5 roku

Lisabonská smlouva

- V úterý dne 1. prosince 2009 Lisabonská smlouva vstoupila v platnost.
- V listopadu 2009 se sešli vedoucí představitelé členských států, aby obsadili dva nové posty, jež smlouva vytváří.

C) Evropa práv a hodnot, zajišťující svobodu, solidaritu a bezpečnost

- Charta základních práv EU nebude součástí textu Smlouvy, ale bude závazná na základě odkazu.

D) Evropa jako globální aktér

- **právní subjektivita EU**

- posílení vyjednávací pozice EU navenek,
růst efektivity její činnosti na
mezinárodní scéně,

Zatím poslední členský stát EU

- Zatím posledním státem, který přistoupil k EU, je Chorvatsko.
- Přistoupilo k 1.7.2013.